

**O‘YINLAR VOSITASIDA PEDAGOGIK TARBIYA TA’LIMINI TASHKIL
QILISH VA O‘QUVCHILARDA INTIZOMLI MUNOSABATNI
SHAKLLANTIRISH MAZMUNI**

Tuychiyev Ashurali

Jismoniy madaniyat nazariyasi va uslubiyoti kafedrası o'qituvchisi

Farg'ona davlat universiteti

***Annotatsiya.** Maqolada pedagogik tarbiyani o'quv maqsadiga mos kelishi va aniq natijaga erishishga yo'naltirilishini ahamiyatiga e'tibor qaratilgan. Pedagogik o'yinlar fanlar bo'yicha yangi o'quv materialini o'zlashtirish, uni mustahkamlash, ta'lim oluvchining ijodiy va mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, amaliy ko'nikmalarini shakllantirish kabi maqsadlarga yo'naltirilib, ta'lim oluvchilarga o'quv materialini yaxshiroq tushunib etish va o'rganish imkonini muhokama qilingan*

***Kalit so'zlar:** pedagogik tarbiya, o'yin texnologiya, ishbilarmonlik, imitatsion va rolli o'yinlar, mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, intizomli munosabat.*

**THE CONTENT OF ORGANIZING PEDAGOGICAL TRAINING AND
FORMING A DISCIPLINED ATTITUDE OF STUDENTS THROUGH
GAMES**

***Annotation** The article focuses on the importance of matching pedagogical upbringing with educational goals and directing them to achieve specific results. Pedagogical games are aimed at such goals as mastering new educational material in subjects, strengthening it, developing the learner's ability to work creatively and independently, and forming practical skills. Opportunities for better understanding and learning are discussed.*

***Key words:** pedagogical games, game technology, entrepreneurship, imitation and role-playing games, development of independent work ability, disciplined attitude.*

Kirish. Bolalar va faylasuflar orasida o'yin atamasi, eng kamida, juda noaniq ekanligi hammaga ma'lum (Vitgenshteyn, 1958). Bu noaniqlik shuni anglatadiki, tadqiqotchilar, pedagoglar, o'yin dizaynerlari, jurnalistlar, siyosatchilar, ota-onalar,

maktab o'qituvchilari va o'quvchilar o'yinlar haqida gapirganda kamdan-kam hollarda bir xil ma'lumotga ega bo'lishadi. Ushbu chalkashlikning ba'zilari o'yin atamasi son-sanoqsiz turli xil o'yin formatlariga (masalan, video o'yinlar, joylashuvga asoslangan pedagogik o'yinlar, stol o'yinlari), o'yin janrlariga masalan, strategiya o'yinlari, o'yin-kulgi o'yinlari, ommaviy ko'p o'yinchi onlayn rol; tegishli ekanligi bilan izohlanishi mumkin va turli xil o'yin dinamikasi bilan ifodalanadi: qidiruv, resurslarni boshqarish va boshqalar. Ushbu murakkablikni kamaytirish uchun o'yinlarni ta'lim kontekstiga nisbatan qanday ishlatish va tushunish mumkinligini tasvirlashda o'yinlarning stsenariy jihati ta'kidlanadi. Pedagogik o'yinlarni stsenariylar deb ta'riflashning asosiy sababi, italyanча "manzaraga bog'langan" degan ma'noni anglatadigan atama shundaki, stsenariylar to'g'ridan-to'g'ri o'yin dizayniga kiritilgan mumkin bo'lgan harakatlar uchun dinamik, kelajakka yo'naltirilgan modellarga ishora qiladi. Bu o'yinlarning asosiy dinamikasiga ishora qiladi, ya'ni mazmunli tanlov qilish va bu tanlovlar pedagogik o'yinlar dunyosida qanday oqibatlarga olib kelishini o'rganishdir (Salen va Zimmerman, 2003). Pragmatik nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, pedagogik o'yinlar tadqiqotga asoslangan laboratoriyalar bo'lib, unda ishtirokchilar o'z tajribalarini tasavvur qilishlari, ular bilan shug'ullanishlari va mulohaza yuritishlari mumkin (Dyui, 1916). L.S.Vigotskiy, A.R.Luriya, V. V. Davydov, V. P. Zinchenko, N.F.Talyzina, A.N.Leontyevlar fikricha, o'yinlarni nazariy jixatdan ijtimoy tabiatiga ko'ra ma'lum faoliyatiga yo'naltirilganligi bilan bog'lab, tadqiq etgan bo'lsalar, D.B.Elkonin shaxs xulqini boshqarishni tarkib toptirib, uni takomillashtiruvchi faoliyat sifatida talqin etadilar. Nemis psixolog olimi K.Kross o'yin vositasida bola o'zini tutish, olamni o'rganish, an'analarni bilish, atrof-muhitga moslashish ko'nikmasini shakllantiradi, degan edi. Lekin o'yinlarni yagona va eng muhim asosiy xususiyati uning ta'limdagi ahamiyatligidir.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot ishining amalga oshirilishida pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlar taxlil qilindi, kuzatish, suhbat so'rovnomalar o'tkazish, pedagogik tajriba-sinov va uni o'rganish xamda ommalashtirish, olingan natijalarni tahlil qilish uslublaridan foydalanildi. Ta'lim muassasalarida tashkil

etiladigan o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish, jarayonlari samaradorligi oshirish va ularning o'z o'quv faoliyatlari natijalaridan qoniqish hosil qilishlari uchun shart-sharoitlar yaratish, do'stona munosabatlarga asoslangan o'qituvchi-o'quvchi hamkorligi faoliyatini tashkil etish, ya'ni innovatsion jarayonlarni tashkil etish orqali subyekt-subyekt munosabatlarining ijodiylikini ta'minlash zarurligi haqida davra suhbatlari o'tkazildi.

Natijalar va muhokamalar. Axborot-tahlil funksiyasi o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish jarayonlarida muhim ahamiyatga ega, chunki nafaqat innovatsion strukturaga ega bo'lgan murakkab pedagogik tizim hisoblanayotgan o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish jarayonlari samaradorligi, balki uning subyektlari bo'lgan o'qituvchi va o'quvchilar faolligi hamda ularning hamkorlikdagi faoliyati samaradorligi ham o'rganilayotgan hodisa haqidagi ma'lumotlar va axborotlarning aniqligi, ishonchliligi, obyektiv asoslanganlik darajasiga bog'liq bo'ladi. Bir so'z bilan aytganda, axborotlar olish, tahlil qilish va obyektiv baholash jarayonlarini qamrab oluvchi jarayonlar samaradorligi ko'p jihatdan axborotlarning asoslanganlik darajasi va amaliy ahamiyatiga bog'liq hisoblanadi. Demak, o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish jarayonlari subyektlari haqida ham uzluksiz ravishda axborotlar to'plash va ularni chuqur o'rganish hamda obyektiv baholash zarur bo'lib, bu vazifalarni bajarish asosida innovatsion murakkab pedagogik tizim faoliyatini rivojlantirish strategiyalari belgilanadi. Masalan, «ishbop o'yinlar» yoki «boshqaruv» deb yuritiluvchi o'yinlar bilim va ko'nikma hosil qilishga qaratilgan bo'ladi. Mazkur o'yinlarning nazariy va amaliy jihatdan mohiyatini bir qator olimlar Y.M.Belchikov, M.M.Birshteyn, V.N. Burkov, Y.V.Geronimus, V.Y.Platov, B.Qodirov, V.M.Karimova, R.Sunnatova, Z.Nishonova va boshqalar o'z tadqiqotlarida bayon qilib o'tganlar. Ular o'z ilmiy ishlarida guruh sharoitida zamonaviy o'qitishning pedagogik va psixologik texnologiyalari ustida fikr yuritish ekan, motivlashtirish pedagogik jarayon subyektlarini o'z ustida muntazam ishlashi, tarixni o'rganish, tahlil qilish va obyektiv baholash asosida xulosalar shakllantirish, ya'ni o'z bilim ko'nikma va malakalarini mustaqil oshirib borishga

undash,subyektlar faoliyatini muvofiqlashtirish,ularning faolligini oshirish va ularda o'quv faoliyati uchun qiziqishlar uyg'otishga yo'naltirilgan tadbirlarni yetarli darajada tashkil etish uchun zarur.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytish lozimki, o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish va rivojlantirish jarayonlarida intizomli munosabatni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik jarayon munosabatlari o'rnida sinfda do'stona munosabatlarini shakllantirish zarurdir; ta'lim oluvchilarda o'qish va o'zlashtirishga bo'lgan ehtiyojlarni shakllantirish va izchil rivojlantirish axamiyatli bosqich; ta'lim oluvchilarda axborotlar to'plash, o'rganish, tahlil qilish va obyektiv baholashga qiziqish uyg'otish; do'stona munosabatlarga asoslangan o'qituvchi-o'quvchi hamkorligi faoliyatini tashkil etish asosida subyekt-subyekt munosabatlarining ijodiylikini ta'minlash; o'rganilayotgan tarixiy voqea yoki hodisaning vujudga kelishi,uning salbiy yoki ijobiy oqibatlarini o'rganish, tahlil qilish va obyektiv baholash; o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish jarayonlari ishtirokchilarining fikrini o'rganish va takliflarini inobatga olish; o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish va rivojlantirish jarayonlari subyektlari haqida uzluksiz ravishda axborotlar to'plash va ularni chuqur o'rganish hamda obyektiv baholash; o'quvchilar haqidagi axborotlarning aniqligi,asoslanganlik darajasi hamda ularning hayotiy faoliyatidagi amaliy ahamiyati darajasini aniqlash va obyektiv baholash; o'quvchilarning boshlang'ich tushunchalari,bilimi,ko'nikma va malakalari,qobiliyati,kayfiyati, erishgan natijalari, o'qish va o'rganishga moyilligi, imkoniyatlari va intilishlarini aniqlash; o'quvchilarning ehtiyojlarini o'rganish hamda barcha uchun qulay bolgan o'zaro ta'sir jarayonini, innovatsion ta'limiy muhitni vujudga keltirish va takomillashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish; o'quvchilarda darsga ijobiy munosabatni shakllantirish va rivojlantirish jarayonlari tashkilotchilarini to'g'ri tanlash va ular tomonidan bajariladigan vazifalarni oqilona taqsimlash; o'zini-o'zi rivojlantirish va o'z imkoniyatlari va qobiliyatlarini erkin namoyon etishi uchun zaruriy ehtiyojlarni shakllantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ashurali, T., & Javlonbek, M. (2022). METHODS OF CONDUCTING CHILDREN'S SPORTS GAMES. Conferencea, 30-34.
2. Makarenko A.S. lektzii o vospirtanii detey M. 1953y
3. Oripjonova, R., & Tuychiyev, A. (2022). THEORETICAL FOUNDATIONS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TRAINING IN WOMEN'S HEALTH PROMOTION. THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD, 1(1), 106-110.
4. Lola Uzakova. 2022."Linguistic-Cultural Study of Lexical Units Related to the Word "Wedding" in Uzbek and English Languages" PINDUS Journal of Culture, Literature, and ELT (PJCLE) Academic journal
5. Ashurali, T., & Aziz, U. (2022). GENERAL LAWS AND CHARACTERISTICS OF GROWTH AND DEVELOPMENT OF CHILDREN AND ADOLESCENTS. Academicia Globe: Inderscience Research, 3(11), 84-91.
6. L. Uzakova "O‘ZBEK VA INGLIZ NUTQIY ETIKETLARINING QIYOSIY TADQIQI” «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601 // Volume:1, ISSUE: 3 B 213-216
7. Ashurali, T., & Javlonbek, M. (2022). METHODS OF CONDUCTING CHILDREN'S SPORTS GAMES. Conferencea, 30-34.
8. Oripjonova, R., & Tuychiyev, A. (2022). THEORETICAL FOUNDATIONS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TRAINING IN WOMEN'S HEALTH PROMOTION. THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD, 1(1), 106-110.